

En hård kamp för överlevnad

Boskapsstölder skapar konflikter – spjut har bytts mot automatvapen

I skuggan av konflikten mellan LRA/Herrens Motståndarmé och regeringen pågår sedan mer än femtio år en annan konflikt i nordöstra Uganda.

I Karamojaregionen finns över tio klaner som är boskapskötare och seminomader. I sekler har klanerna stulit boskap mellan sig, från början som en närmast kulturell akt under ordnade former. En ung manlig karamojong måste skaffa egna kor för att kunna betala skolavgifter, ett skäl till varför läskunnigheten är omkring rekordlåga 10 procent, och för att bilda familj.

Varje år, när torrperioden slår till i Karamoja, går de unga boskapskötare och män över till andra bördigare regioner och låter sina djur beta och dricka. Folk från Kenya och Sudan, som har ännu sämre mark, kommer in i de nu övergivna markerna. Så har det gått till i över femtio år.

Under de senaste tjugo åren har graden av våld ökat kraftigt. Lätta vapen har ersatt de traditionella spjut och räderna sker alltmer kontinuerligt, inte bara under torrperioderna. En kommersialisering av boskapsräderna har skett där unga, kriminella karamojonger betalas av vissa makthavare för bakhåll på vägarna och för att sälja stöldgods och boskap. Enligt företrädare från fredslöby och religiösa samfund är politiker och armégeneraler mycket inblandade i räderna och i vapenhandel. Denna är idag mycket utbredd och införseln uppges komma främst från Sudan och Etiopien.

Fredsavtal bryts

Värst drabbat av allt detta är itesofolket i Tesoregionen. I distriktet Katakwi är en tredjedel av invånarna internflyktingar. Iteso står helt enkelt försvarslösa när deras grannar kommer med illegala AK47:or istället för de gamla spjut.

I Usuk säger två itesomän:

– Varje år kommer karamojongerna och tar vår boskap och stjälar mat. Vi är trötta på att de alltid bryter fredsavtalen. Gång efter gång har vi kommit överens om att de inte får komma till vårt distrikt med vapen. Vi gör ju inget! Regeringen får avvärja dem eller väpna oss! Annars kan vi inte ha grannar

som är primitiva och aggressiva och saknar respekt för människoliv.

1986 beväpnade sig iteso och stred mot den nya regeringen under Museveni eftersom det första regeringen gjorde var att ta bort militärposter mellan distrikten.

Ugandas militär UPDF, *Ugandan Peoples Defence Forces* och de rekryterade lokalmilitiorna LDU, *Local Defence Units*, har under historien inte fått bukt med räderna. Ibland hämnas de urskillningslöst, tillämpar kollektiv bestraffning och övervåld.

Förlorade marker

Karamojongerna kämpar idag för sin överlevnad eftersom de har negligerats och isolerats ända sedan kolonialtiden. Britterna använde Karamoja som privat jaktmark och som ett "mänskligt zoo", man åkte dit för att titta på de primitiva människorna. Nya distriktgränser drogs som inskränkte karamojongernas tillgång till bördiga marker, kampen för knappa resurser ökade liksom åtskillnaden mellan klanerna. Den bördigare halvan av Karamoja, land de behöver för sin överlevnad, är de utestängda ifrån eftersom den har stämplats som skyddat vildmarksreservat. Här finns även guldfyndigheter.

Under Idi Amins regeringsperiod beordrades massavrettningar av oskyldiga karamojonger under förevändningen att de var primitiva och inte bar civiliserad klädsel. Tidigt föddes därför hos dem ett behov av att försvara sig mot statsmakten. När Amin störtades 1979 flydde hans soldater och lämnade stora mängder vapen som karamojongerna tillskansade sig. Under efterföljande självständiga regeringar fick resten av Uganda vägar och elektricitet, infrastruktur och brunnar. I Karamoja råder alltjämt underutveckling. Detta, tillsammans med brist på förståelse för den kultur och livsstil som lämpar sig bäst för miljön i norra delen av Uganda, har skapat behov av odemokratiska och olagliga metoder för att säkra överlevnaden.

Avväpningsprogram

2001 påbörjades ett avväpningsprogram som skulle öka säkerheten i området. Karamojongerna själva var positivt inställda. Det var ett ambitiöst program, uppdelat i en fredlig och en offensiv fas. Men så fort den fredliga

fasen övergick i den offensiva slutade de att frivilligt lämna ifrån sig vapnen. De förstod vad som skulle hända om de lämnades oskyddade. Övergreppen från soldaternas sida ökade markant.

I en by nära staden Moroto träffar jag en grupp krigare. De sitter utanför sin boplatz, "manyatta" och berättar om sin oro.

– Vi har ingen konflikt med Teso, de är våra vänner. Det är armén vi är rädda för, de kommer och bombar våra byar.

– Under avväpningen gav vår klan upp flest vapen men regeringen höll inte sitt löfte att beskydda oss. Nu är vi svagare än de andra, våra kor är stulna och våra barn är snart undernärda, säger en ung man och en grupp äldre män ger honom medhåll.

Så länge säkerhet inte kan garanteras och så länge Sudan och Kenya inte avvärjar sina boskapskötare folk är avväpningen dömd att misslyckas.

I förtid, under sensommar och höst 2003, togs större delen av trupperna bort från Karamoja eftersom konflikten med LRA i norra delen av landet blossade upp på nytt. Här rör det sig om en klassisk politisk konflikt där man vill störta sittande regering och president. Det är tydligt hur staten prioriterar konflikter, den som handlar om kultur och tradition hamnar sist.

Underutvecklat

Trots den ekonomiska framgångssaga som ägt rum sedan Museveni tog makten, har landets tillgångar blivit alltmer ojämnt fördelade. Staten har visserligen deltagit i freds-förhandlingar, möten över gränsen och även planerat stora utvecklingsprogram för Karamoja. Men vapnen och därmed det oroliga säkerhetsläget uppges idag vara det främsta hindret för utvecklingen i området och har blivit en ursäkt för regeringens misslyckade utvecklingsmål.

Konflikten som hindrar utvecklingen får socioekonomiska effekter både i Karamoja och runtomliggande distrikt. Trots att området är rikt på mineralrikedomar är det mycket underutvecklat och dess folk lever nära svältgränsen. Så länge makthavare tjänar på en fortsatt konflikt ligger lösningen långt borta.

LINNEA BERGHOLM

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se

